

ч. 2. С. 138–143.

3. Коновал А. А., Туркот Т. И. Новая модель организации самостоятельной учебной деятельности студентов в современной информационно-образовательной среде вуза. *Информация и образование: границы коммуникаций INFO, 11: Сборник научных трудов*. № 4 (12). Горно-Алтайск: РИО ГАГУ, 2012. С. 37–39.

4. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчо обдарованої особистості: наук.-метод. Посіб. Київ: НАПН України. Ін-т обдарованої дитини. 2010. 442 с.

УДК 37.7458(4)

Ходань Н. В.

вчитель історії та правознавства,
заступник директора з виховної роботи комунального закладу
Настасівського ЗЗСО І–ІІІ ст.
Великобerezовицької селищної ради Тернопільської області
ictoryk2004@gmail.com

МІСЦЕ МЕДІАОСВІТИ ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

«Хто володіє інформацією, той володіє світом».

Уїнстон Черчілль

Суспільство сьогодні, без перебільшень, можна назвати інформаційним. Сучасна людина цілодобово оточена повідомленнями, які надходять із телевізора, радіо, планшета, телефона, смартфона, газет, журналів та різного роду реклами. Інформацію отримуємо за допомогою тексту, звуків та зображення. Іншими словами, це медійні повідомлення.

Проблемою на сьогодні є підготовка та формування медіа компетентної особистості, яка не загубиться у тому потоці інформації, що отримує з різних джерел, особистості, що вміє критично мислити та робити власні висновки.

Вирішити це питання допоможе запровадження в освітньому просторі медіаосвіти, основне завдання якої, за висновками Віденської конференції ЮНЕСКО, надавати знання щодо того, як:

- 1) аналізувати, критично осмислювати і створювати медіатексти;
- 2) визначати джерела медіатекстів, їхні політичні, соціальні, комерційні, культурні інтереси й контекст;
- 3) інтерпретувати медіатексти й цінності, що несуть в собі медіа;
- 4) добирати відповідні медіа для створення та розповсюдження власних медіатекстів і залучення зацікавленої в них аудиторії;
- 5) уможливити вільний доступ до медіа для споживання та виробництва власної медіапродукції [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє нам зробити висновок, що, завдячуючи плідній роботі науковців Академії української преси та спільноті медіаосвітян, зроблений великий крок у дослідженні проблеми

впровадження медіаосвіти в навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл України. Серед вітчизняних авторів, які активно досліджують суспільствознавчий напрямок медіаосвіти, виділяємо праці О. А. Бондаренко, О. В. Волошенюк, А. П. Мокрогуза, Г. В. Онкович, О. М. Плюща [4].

Основна мета дослідження: проаналізувати причини необхідності введення в освітній процес медіаосвіти, аналіз основних положень концепції медіаосвіти в Україні, висвітлити педагогічні технології, які розвивають медіакомпетентність учня, та довести необхідність формування медіакомпетентності як в учнів, так і вчителів.

Виклад основної частини. У науково-енциклопедичному виданні «Енциклопедія Сучасної України» так пояснюється термін «медіа». Слово походить від лат. *medium* – (засіб, спосіб) – засоби та інструменти зберігання і передачі інформації та даних для індивідуальної чи/та масової аудиторії [1]. Сьогодні наш світогляд, поведінка залежить від медіапростору, який нас оточує. Медіа – це не просто засіб передачі інформації. Медіа формують громадську думку та впливають на дії людей незалежно від віку. Головна складність не в тому, щоб отримати певну інформацію, а в тому, щоб визначити, яка інформація потрібна. Особливо, коли йдеться про дітей та підлітків. У них нема ще життєвого досвіду, вони ще схильні до сліпого наслідування привабливих образів. Велика проблема пов'язана з віртуальними інтерактивними іграми. В усьому світі звертають увагу на те, що діти нерідко ототожнюють себе з образами (аватарами) в цих іграх, промінуючи реальні успіхи і боротьбу за гідне місце в своїй соціальній групі на примарні титули та здобутки [6].

21 квітня 2016 р. Президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. **Концепція базується** на вивченні стану медіакультури населення України та міжнародному досвіді організації медіаосвіти. **Головною метою** Концепції є сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей. Пріоритетними напрямками розвитку в Україні ефективної системи медіаосвіти є: створення системи шкільної медіаосвіти, що закладає основу медіаосвіти протягом життя; координація шкільної медіаосвіти з медіаосвітою дітей раннього і дошкільного віку, позашкільною медіаосвітою; розроблення стандартів медіаінформаційної грамотності педагогів. Основні етапи реалізації Концепції: експериментальний етап (2010–2016 роки); етап поступового укорінення медіаосвіти та стандартизації її змісту (2017–2020 роки); етап дальшого розвитку медіаосвіти та забезпечення її масового впровадження (2021–2025 роки) [2].

У 2011 році в Україні були започатковані регіональні експерименти з упровадження медіаосвіти. Згодом інформаційно-цифрова компетентність увійшла до десяти ключових компетентностей у межах освітньої реформи.

«Інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене і водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, оброблення, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі, приватному спілкуванні тощо. Також ідеться про навички з інформаційної та медійної грамотності. **Наразі медіаграмотність є складовою курсів «Громадянська освіта» для учнів 10-х класів, «Культура добросусідства» – для учнів 1–4 класів.** Інформація, яка надходить із різних джерел, є надзвичайно різноманітною, не завжди достовірною і це треба враховувати педагогові у своїй роботі. Від медіакомпетентності учителя залежить рівень медіакомпетентності учня. Вивчаючи тему «Світ інформації, мас-медіа та медіаграмотність» (з курсу «Громадянська освіта»), у практичній частині, щоб навчити учнів грамотно створювати та використовувати медіаресурси, можна скористатися такими методиками. 1. Методика «Заморожування кадру». Вчитель зупиняє зображення відеострічки, й учні намагаються аналізувати композицію, освітлення, колір, ракурс у кадрі і т. д. Так досягається педагогічна мета: учні розуміють, що кожен елемент візуального образу має своє значення.

2. Методика етапу «Звук і зображення». Педагог закриває екран монітора й учні чують тільки звук. Після чого їм належить вгадати зміст, жанр, стиль запропонованого фрагмента, спробувати подумати над тим, якими ще можуть бути варіанти музичного та шумового супроводу в цьому медіатексті. Учні на практиці мають зрозуміти важливість і особливості звукового супроводу фільму або телепередачі.

3. Методика «Місця та кадру» розрахована на підсумкове розуміння учнями того, що кожен кадр несе певну інформацію, що існує монтажний ритм кадрів.

4. Методика «Початку і кінця» передбачає перегляд початкових (заклучних) титрів (кадрів) медіатексту, за яким вони повинні визначити (вгадати) жанр твору, поміркувати над тим, хто є його автором, власником твору і т. д.

5. Методика вивчення механізмів «Залучення аудиторії» розрахована на те, що учні зможуть зібрати пакет різного роду інформації з медіакультури (рецензії, рекламу, фотографії, саундтреки і т. д.), на підставі якої можна підготувати групову «Презентацію» того чи іншого медіатексту або скласти колаж на його тему.

6. Методика «Види трансформацій» розвиває в учнів уміння «перекладу» медіатекстів із одного виду в інший (тобто з літературного тексту в екранний і навпаки, з газетного – у віршований і т. д.).

7. Методика «Порівняння медіатекстів» полягає в тому, що учням пропонується порівняти два фрагменти різних творів, призначених для різних аудиторій. Наприклад, потрібно порівняти ключові епізоди літературного

тексту і двох його екранізацій. Або зіставити трактування однієї і тієї ж теми в художній та документальній формі [3, с. 476].

Застосування таких медіаосвітніх технологій допомагає розвинути в учнів критичний аналіз медійних образів, усвідомлено обирати потрібну інформацію, протистояти агресивному медіасередовищу, захиститися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів, а від вчителя вимагає правильно підібрати навчальний матеріал.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, медіаосвіта є важливим елементом у формуванні життєвих компетентностей учнів. Надзвичайно важливо сформувати навички медіаграмотності у шкільному віці. Дослідження показує, що медіаосвіта формується і для цього зроблено немало. Академія української преси створила освітній портал «Медіаосвіта та медіаграмотність», прийнято нову Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні 2016 р. У березні 2021 р. Президент України звернув увагу на необхідність проведення уроків медіаграмотності. Проте є ще і невирішені аспекти: недостатнє матеріально-технічне забезпечення, особливо сільських шкіл; перевантаження навчальних програм; несистемний підхід у використанні освітніх технологій, що сприяють формуванню медіакомпетентностей; є певні напрацювання у галузі, але немає єдиної теорії медіаосвіти. Ці факти засвідчують, що освітянам потрібно інтенсивно працювати у даному напрямку. Цифрові технології впевнено ідуть уперед і освітні заклади мають готувати випускників, які до цього готові.

Література

1. Городенко Л. М. Медіа. *Енциклопедія Сучасної України*: електронна версія [веб-сайт] / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. URL: Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція)_1594822897.pdf
3. Костенко А. А. Можливості застосування мультимедійних технологій в освітньому процесі. Педагогіка вищої школи: методологія, теорії, технології. Київ, 2012. С. 475–481.
4. Медіаосвіта і медіаграмотність. *Академія української преси: портал МБФ*. URL: <http://medialiteracy.org.ua/index.php>.
5. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. К.: АУП, ЦВП, 2011. 58 с.
6. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.
7. Нова грамотність у цифровому столітті. *Матеріали обласної науково-практичної інтернет-конференції* / автор-упорядник Ю. М. Зоря. Черкаси: ЧОШОПП, 2016. 107 с.